

Νερό: Πλούτος για διαφύλαξη

Το νερό είναι **δώρο** της φύσης που μοιάζει να γίνεται όλο και πιο σπάνιο (και πιο ακριβό) καθώς οι αλλαγές στο κλίμα φέρνουν θερμότερα και ξηρότερα καλοκαίρια σε αρκετά μέρη το κόσμο. Συγχρόνως, οι πιέσεις της ζήτησης νερού στην περιοχή της Μεσογείου αυξάνονται σταθερά λόγω αύξησης των πληθυσμών, αλλαγών στον τρόπο ζωής (π.χ. πισίνες, πλυντήρια πιάτων κλπ) και εισβολής επισκεπτών και παραθεριστών κατά τους μήνες ξηρασίας.

Σε μερικές περιοχές ήδη ισχύουν κανονισμοί που περιορίζουν το πότισμα των κήπων, επιβάλλοντας πρόστιμα για υπερβολική χρήση, και σίγουρα στο μέλλον ανάλογα μέτρα θα θεσπιστούν και σε άλλες περιοχές. Οι γεωτρήσεις εμφανίζονται σαν εύκολη λύση που παρέχει άφθονο νερό – όμως τα υπόγεια αποθέματα από τα οποία αντλούν νερό έχουν δημιουργηθεί ύστερα από χιλιάδες χρόνια αποθήκευσης και δεν είναι ανεξάντλητα. Μάλιστα σε μερικές περιοχές της Μεσογείου η επίμονη άντληση αρδευτικού νερού έχει οδηγήσει στην διείσδυση θαλασσινού νερού με αποτέλεσμα τα αποθέματα να γίνονται γλυφά. Έτσι, όλοι όσοι ασχολούνται με την κηπουρική σε περιοχές με μεσογειακό κλίμα, άσχετα αν το νερό τους προέρχεται από γεώτρηση ή δημόσιο δίκτυο, πρέπει να συνειδητοποιούν όλο και περισσότερο την ανάγκη αποφυγής σπάταλης χρήσης.

Η σοφή χρήση του νερού κάνει έναν κήπο όπου κάθε σταγόνα μετράει. Χρησιμοποιεί κατάλληλες τεχνικές άρδευσης και κηπουρικής που συντείνουν στον περιορισμό της κατανάλωσης νερού. Πάνω απ'όλα, κάνει χρήση φυτών από μεσογειακά κλίματα που έχουν περιορισμένες απαιτήσεις νερού.

Πώς μπορώ να περιορίσω τη χρήση νερού στον κήπο μου;

- Καταργείστε το γκαζόν. Τα γκαζόν ευθύνονται για την ψηλότερη κατανάλωση νερού στον κήπο. Έχει υπολογιστεί ότι για να διατηρηθεί ένα γκαζόν πράσινο και ζωνρό σε μεσογειακό κλίμα απαιτούνται περίπου 1.000 λίτρα νερό κατά τετραγωνικό μέτρο κάθε καλοκαίρι. Το γκαζόν μπορείτε να το αντικαταστήσετε με πλακόστρωτο ή χαλίκι. Και τα δύο ταιριάζουν σε μεσογειακούς κήπους και συγχρόνως παρέχουν μια στεγνή επιφάνεια ως καθιστικό ή και «τραπεζαρία» για τις χειμωνιάτικες λιακάδες. Άλλη εναλλακτική λύση είναι το λιβάδι με άγρια βλάστηση – γεμάτο πολύχρωμα τοπικά εποχιακά λουλούδια από φθινόπωρο μέχρι χειμώνα, και μετά, καθαρισμένο τελείως απ' τα ξερά, λείο και γυμνό, να ξεκουράζει το μάτι το καλοκαίρι. Στη θέση του γκαζόν μπορεί επίσης να φυτευτεί ένα «χαλί» εδαφοκάλυψης με χαμηλά έρποντα φυτά όπως το *D*

ichondra

repens

, το

Phyla

nodiflora,

ή μερικά είδη

Achillea.

Πρέπει, βέβαια, να έχετε υπόψη σας ότι αυτά θα χρειάζονται λίγο πότισμα, ότι μερικά από αυτά δεν αντέχουν το πάτημα, και σίγουρα δε θα είναι στις μεγάλες ομορφιές τους το κατακαλόκαιρο. Αν δεν σας κάνει καρδιά να καταργήσετε τελείως το γκαζόν σας, τουλάχιστον μπορείτε να περιορίσετε την επιφάνειά του.

- Διαλέξτε φυτά ιθαγενή της περιοχής σας, ή άλλων περιοχών με μεσογειακό κλίμα, γιατί είναι προσαρμοσμένα στην θερινή επιβίωση χωρίς ή με ελάχιστο νερό. π.χ. κίστους (λαδανιές), δεντρολίβανα, διάφορες σάλβιες, λεβάντες και τεύκρια. Έχετε μεγάλα περιθώρια εκλογής γιατί υπάρχουν χιλιάδες τέτοια φυτά – δέντρα, θάμνοι, αναρριχώμενα, υπόθαμνοι (μεταξύ τους πολλά αρωματικά βότανα), βολβοί, εποχιακά χειμωνιάτικα και ανοιξιάτικα, και μερικά ποώδη πολυετή.

- Στον κήπο οργανώστε τα φυτά σας κατά ομάδες ανάλογα με τις ποτιστικές τους ανάγκες. Δεν έχει νόημα να βάλετε ένα είδος που χρειάζεται συνέχεια νερό δίπλα σε ένα που μπορεί άνετα να βγάλει το καλοκαίρι χωρίς νερό και να ποτίζετε και τα δύο μαζί.

- Τα φυτά που χρειάζονται πολύ νερό βάλτε τα σε γλάστρες, ίσως κοντά στο σπίτι. Αν χρησιμοποιείτε γκρίζο νερό (δείτε παρακάτω), μπορείτε να κατευθύνετε την παροχή σ'ένα ειδικό παρτέρι με πολύχρωμα υποτροπικά και εποχιακά φυτά κοντά στο σπίτι.

- Η εξάτμιση νερού από την επιφάνεια του χώματος οδηγεί σε μεγάλη απώλεια υγρασίας – εμποδίστε την καλύπτοντας το γυμνό χώμα ανάμεσα στα φυτά σας με ένα στρώμα 10εκ. χαλίκι ή βοτσαλάκι. Αυτό συγχρόνως θα αποθαρρύνει και τα ζιζάνια.

- Κάποιο οργανικό εδαφοκάλυμμα (mulch) – αλεσμένα κλαδιά και άλλα φυτικά προϊόντα καθαρισμού του κήπου – σε στρώμα 20εκ. μπορεί να χρησιμοποιηθεί στα μέρη του κήπου που ποτίζονται τακτικά, τον λαχανόκηπο π.χ. Δεν είναι όμως κατάλληλο για φυτά ανθεκτικά στην ξηρασία.

- Μάθετε πώς να ποτίζετε τον κήπο σας ελαχιστοποιώντας τη σπατάλη, ώστε κάθε

σταγόνα νερού να φτάνει στις ρίζες του φυτού.

Πώς μπορώ να ποτίσω χωρίς σπατάλη νερού;

- Είτε έχετε αυτόματο σύστημα είτε ποτίζετε με λάστιχο, το σημαντικό είναι να ξέρετε ότι η μεγαλύτερη ποσότητα νερού κατά αραιά διαστήματα έχει μεγαλύτερη αξία για τα φυτά από το συχνό πότισμα με μικρές ποσότητες. Ο λόγος είναι ότι το συχνό πότισμα με λίγο νερό ενθαρρύνει τα φυτά να αναπτύξουν τις ρίζες τους κοντά στην επιφάνεια του χώματος, ενώ η άφθονη παροχή νερού κατά αραιά διαστήματα επιτρέπει στο νερό να διεισδύσει βαθιά και ενθαρρύνει τα φυτά να αναπτύξουν τις ρίζες τους εις βάθος, πράγμα που τους επιτρέπει να αντισταθούν στην ξηρασία.

- Πάντα να ποτίζετε ή νωρίς το πρωί ή τη νύχτα, για να αποφύγετε απώλεια νερού από εξάτμιση.

- Αν έχετε αυτόματο σύστημα, χρησιμοποιείτε το είδος που λειτουργεί με κατά τόπους σταγόνες, με κάθε «μπεκ» κοντά στον «πόδι» του φυτού. Μην χρησιμοποιείτε σύστημα ραντίσματος γιατί έτσι χάνεται μεγάλη ποσότητα νερού μέσω εξάτμισης, είτε άμεσα στον αέρα είτε από το φύλλωμα των φυτών.

- Φτιάξτε μια ευρύχωρη ποτιστική λεκάνη βάθους περίπου 20εκ. γύρω σε κάθε φυτό (ή γύρω σε ομάδες από μικρότερα φυτά) προσέχοντας να γίνουν τα τοιχώματα ίσα, ώστε όταν γεμίζει νερό να μην χύνεται στο γύρω χώμα. Γεμίζετε την λεκάνη αυτή με νερό αφήνοντάς το να απορροφηθεί σιγά-σιγά. Αν χρησιμοποιείτε αυτόματο σύστημα, γεμίστε την πρώτη φορά την λεκάνη με έναν κουβά, μετρώντας το νερό που χρειάζεται για να γεμίσει. Μετά ρυθμίσετε τα μπεκ και την διάρκεια του ποτίσματος ώστε το σύστημα να παρέχει τη σωστή ποσότητα κάθε φορά.

- Μην ενδώσετε στον πειρασμό να καταβρέξετε το φύλλωμα των φυτών σας «για να τα δροσιστούν». Αυτό αποτελεί σπατάλη χωρίς να ωφελεί καθόλου το φυτό: τα φυτά χρειάζονται νερό στις ρίζες τους βαθιά στο χώμα, όχι στα φύλλα.

- Πάντοτε να φυτεύετε το φθινόπωρο, ώστε τα νέα φυτά να επωφεληθούν απ' τις χειμωνιάτικες βροχές. Μην ενδώσετε στον πειρασμό των πολύχρωμων ανθισμένων φυτών στα κέντρα κήπου και αγοράσετε και φυτέψετε την άνοιξη.

Πόσο συχνά να ποτίζω;

Αυτό εξαρτάται από τα φυτά που έχετε κι απ' το πόσο καλά εγκατεστημένα είναι στη θέση τους. Επίσης εξαρτάται απ' το χώμα του κήπου σας καθώς και από άλλους παράγοντες όπως ο άνεμος και η ηλιοφάνεια στη θέση που βρίσκονται.

Κατά το πρώτο, ίσως και δεύτερό τους καλοκαίρι, έως ότου εγκατασταθούν καλά (δηλ. αναπτύξουν γερές ρίζες και συνηθίσουν το νέο χώμα και περιβάλλον), τα νέα φυτά θα χρειαστούν αρκετά συχνό πότισμα του τύπου που αναφέραμε παραπάνω. Για να ενθαρρύνετε την ανάπτυξη ριζών, παρατείνετε τα διαστήματα μεταξύ ποτισμάτων όσο

μπορείτε χωρίς να μαραίνονται τα φυτά.

Αφ'ης στιγμής εγκατασταθούν, πολλά φυτά ξηρού κλίματος, όπως το σκίνο, η ασφάκα, η λαδανιά, η λεβάντα και πολλές σάλβιες, δεν θα χρειαστούν καθόλου πρόσθετο νερό το καλοκαίρι. Άλλα φυτά θα ωφεληθούν από βαθύ πότισμα κατά αραιά διαστήματα, ας πούμε μια φορά το μήνα.

Φυτά σε γλάστρες, και τα περισσότερα φυτά του λαχανόκηπου θα χρειάζονται πότισμα κάθε μέρα ή κάθε δεύτερη μέρα το καλοκαίρι.

Τα αργιλώδη χώματα διατηρούν την υγρασία περισσότερο από τα αμμώδη, οπότε θα προγραμματίσετε το πότισμα – και θα διαλέξετε τα φυτά σας – ανάλογα.

Οι δυνατοί άνεμοι έχουν ξηραντική επίδραση στα φυτά, επισπεύδοντας την απώλεια νερού από τα φύλλα.

Η αποθήκευση βρόχινου νερού

Μπορούμε να προσθέσουμε υδρορρόες σε υπάρχοντα κτίσματα (σπίτι, γκαράζ κλπ) για να συγκεντρώσουμε τα βρόχινα νερά από τις στέγες. Μπορούμε επίσης να συγκεντρώσουμε νερά από αδιάβροχες επιφάνειες όπως μονοπάτια και βεράντες. Τα νερά αυτά μπορούν να οδηγηθούν σε μια στέρνα ή ένα ντεπόζιτο, για να χρησιμοποιηθούν εκεί που είναι πιο αναγκαία. Υπάρχει μεγάλη ποικιλία τέτοιων ντεπόζιτων στην αγορά. Εκτός αν ο κήπος είναι σε πλαγιά και το ντεπόζιτο αρκετά πιο ψηλά, θα χρειαστεί και αντλία.

Είναι σημαντικό να βεβαιωθούμε ότι οι επιφάνειες απ' όπου συλλέγεται το νερό είναι σχετικά καθαρές και χωρίς σκουπίδια. Είναι απαραίτητο να βάλουμε φίλτρο στην είσοδο του νερού και να το καθαρίζουμε τακτικά.

Πιο απλά, μπορείτε να αξιοποιήσετε το νερό καθώς πέφτει, κυρτώνοντας ελαφρώς την επιφάνεια των μονοπατιών, οδηγώντας το νερό κατ' ευθείαν στα πλαϊνά φυτά. Μια βεράντα μπορεί να έχει ένα αυλάκι που να οδηγεί το νερό εκεί που το θέλετε στον κήπο – ίσως με ένα σύστημα αυλακιών με ελαφριά κλίση.

Μην ξεχνάτε, βέβαια, ότι δεν πέφτει πολλή βροχή το καλοκαίρι στη Μεσόγειο.

Γκριζο νερό

«Γκριζο» λέγεται το νερό που ανακυκλώνεται ύστερα από οικιακή χρήση σε νεροχύτες, μπάνια και ντους. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί στον κήπο, εφ' όσον έχει γίνει χρήση «βιολογικών» καθαριστικών χωρίς δυνατά χημικά απορρυπαντικά, σαπούνια και λευκαντικά. Το γκριζο νερό δεν μπορεί να αποθηκευθεί γιατί σε λίγο θα αρχίσει να μυρίζει άσχημα, εκτός αν εγκαταστήσετε ειδικό σύστημα φιλτραρίσματος. Εναλλακτική λύση είναι ο βιολογικός καθαρισμός του γκριζου νερού. Θα βρείτε πληροφορίες στο βιβλίο των Dunnett και Clayden παρακάτω, και στο Διαδίκτυο.

Σχεδιάζοντας ένα νέο κήπο

Αν ξεκινάτε έναν νέο κήπο, ή ακόμα καλύτερα, χτίζετε ένα καινούργιο σπίτι με τον κήπο του, τότε είστε τυχεροί, γιατί σας δίνεται η ευκαιρία να ενσωματώσετε τις αρχές της σοφής χρήσης νερού στα σχέδιά σας, περιλαμβάνοντας ίσως υπόγειες στέρνες και μονάδα φιλτραρίσματος γκρίζου νερού. Θα έχετε την πολυτέλεια να προγραμματίσετε από την αρχή τις σκιερές περιοχές και να αποφασίσετε πού θα φυτέψετε τα δέντρα που θα μειώσουν την κατανάλωση νερού άλλων φυτών. Θα έχετε την ευκαιρία να σκεφτείτε προσεκτικά τι θα φυτέψετε πού, με τη σιγουριά ότι ο κήπος σας μπορεί να γίνει τόπος ομορφιάς με χαμηλές απαιτήσεις νερού.

www.mediterraneangardensocietygreece.org/water.html